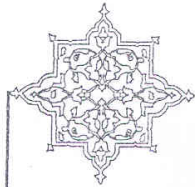

بسمه تعالی

تاریخ: ۱۳۸۹/۰۹/۱۷-
شماره: ۲/۵۷۶-ا
پیوست:

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
وزیر

آیین نامه دوره دکترا (Ph.D)

مقدمه

رشد پر شتاب علم و فناوری و تحولات عظیم اجتماعی و اقتصادی به خصوص اهداف برنامه‌های توسعه و سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، شرایطی را برای دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی پدید آورده است که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای ایجاد تحول راهبردی در علم و فناوری و توجه بیشتر به پژوهش، تربیت نیروهای متعهد، متخصص و ماهر را از طریق تنوع در شیوه پذیرش دانشجویان در دوره دکترا، در صدر اولویت‌های کاری خود قرار داده است.

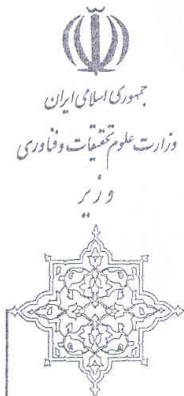
برای نیل به اهداف پیش روی، آخرین آیین نامه آموزشی دوره دکترا، مورد تجدید نظر قرار گرفت و در نهایت، پس از جمع‌آوری نظریه‌های کارشناسی و بررسی در جلسات مختلف کار گروه آموزشی، آیین‌نامه جدید دوره دکترا به دو شیوه «آموزشی-پژوهشی» و «پژوهشی» تدوین شد. لازم به تأکید است که برگزاری هر یک از شیوه‌ها، صرفاً با مجوز شورای گسترش آموزش عالی مجاز خواهد بود؛ البته در شیوه پژوهش محور، طرح‌های پژوهشی، پس از تصویب در کمیته‌های تخصصی و تعیین کارفرمای مشخص و پیش‌بینی اعتبارات آن، که باید از اعتبارات خارج از مؤسسه تأمین شده باشد، اجراء خواهد شد.

کامران دانشجو

ماده ۱. برای رعایت اختصار، تعاریف زیر در این آیین‌نامه به کار می‌رود:
وزارت: منظور وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.
دوره دکترا: منظور دوره دکترای تخصصی (Ph.D) است.
مؤسسه: منظور هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی کشور است که مطابق مقررات وزارت مجازند دوره دکترا برگزار کنند.
گروه: منظور کوچکترین واحد سازمانی آموزشی یا پژوهشی مؤسسه است.
آیین‌نامه: منظور آیین‌نامه دوره دکتراست.
طرح پژوهشی تقاضا محور: طرح پژوهشی، دارای کارفرمای مشخص است که براین قرارداد، اجرائی آن به مؤسسه واگذار و اعتبارات کامل پروژه به همراه هزینه‌های نظارت بر آن توسط کارفرما تأمین و نتیجه کار نیز تحویل گرفته می‌شود.
کمیته راهبردی: منظور کمیته‌ای است که هدایت رساله دانشجویان را در شیوه آموزشی-پژوهشی، استاد راهنما و دو نفر عضو هیأت علمی با انتخاب گروه و در شیوه پژوهشی، مسئول گروه، معاون پژوهشی و کارفرما بر عهده دارد.

بسمه تعالی

تاریخ: _____
شماره: _____
پیوست: _____

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
وزیر

هیأت داوران: منظور هیأتی است که ارزیابی نهایی رساله دانشجویی در دوره دکترا را بر عهده دارد.

شورای: منظور شورای تحصیلات تکمیلی یا آموزشی دانشگاه در شیوه آموزشی - پژوهشی و بر حسب مورد شورای پژوهشی مؤسسه در شیوه پژوهشی است.
ماده ۲: دوره دکترا بالاترین دوره تحصیلی آموزش عالی است که به اعطای مدرک تحصیلی می انجامد و رسالت آن تربیت افرادی است که با نسوآوری در زمینه های مختلف علوم و فناوری در رفع نیازهای کشور و گسترش مرزهای دانش مؤثر باشند. این دوره به دو شیوه «آموزشی-پژوهشی» و «پژوهشی» برگزار می شود.

تبصره ۱: مؤسسه های پژوهشی با داشتن برنامه پنج ساله مصوب هیأت امناء و زیرساخت های لازم و تبدیل پژوهش های مورد نیاز دستگاه های متقاضی به پروژه های پژوهشی می توانند دوره دکترا پژوهشی را اجرا کنند و دانشگاهها نیز به ازای هر ۵ نفر دانشجویی دکترا می توانند دوره پژوهشی را بپذیرند. دکترا به شیوه پژوهش محور جذب کنند مشروط بر اینکه استاد راهنما طرح پژوهشی تقاضا محور داشته باشد.

ماده ۳: شرایط پذیرش

الف) داشتن شرایط عمومی ورود به آموزش عالی

ب) داشتن مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد مورد تأیید «وزارت»

ج) داشتن صلاحیت علمی

د) داشتن توانایی در زبان خارجی

تبصره ۲: نحوه احراز صلاحیت علمی و توانایی در زبان خارجی براساس آیین نامه آزمون های نیمه متمرکز ورودی دکترا مصوب وزارت تعیین می شود.

ماده ۴: ظرفیت پذیرش دانشجویی با توجه به تعداد استاد راهنما که حداقل در مرتبه استادیار یا حداقل دو سال سابقه تدریس در دوره های تحصیلات تکمیلی و راهنمایی دو پایان نامه کارشناسی ارشد باشد، تعیین می شود و مسئولیت راهنمایی هر دانشجویی از ابتدا بر عهده استاد راهنماست که به درخواست دانشجویی و موافقت عضو هیأت علمی و تأیید گروه ذی ربط تعیین می شود.

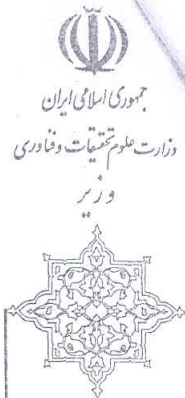
تبصره ۳: شرایط تعیین استاد راهنما در شیوه پژوهشی به جای دو سال سابقه تدریس، به پایان رساندن دو طرح پژوهشی به عنوان مجری می باشد که حداقل یک طرح باید پژوهش تقاضا محور خاتمه یافته و یا در دست اقدام باشد.

دکتر

کامران دانشجو

بسمه تعالی

تاریخ: _____
شماره: _____
پیوست: _____

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
وزیر

تبصره ۴. در صورت نیاز، به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه، مسئولیت راهنمایی رساله دانشجوی را دو استاد راهنما (مشروط به اینکه استاد راهنمای اول «اصلی» حداقل ۶۰ درصد مسئولیت هدایت رساله را بر عهده داشته باشد) به طور مشترک عهده‌دار می‌شوند.

تبصره ۵. در صورت نیاز، به پیشنهاد استاد راهنما می‌توان یک یا دو استاد مشاور برای هدایت دانشجو تعیین کرد.

تبصره ۶. در شرایط خاص و به تشخیص شورای مؤسسه، انتخاب استاد راهنما و مشاور از بین متخصصان (با مدرک دکترا) خارج از مؤسسه نیز بلامانع است.

ماده ۵. مجموع واحدهای دوره دکترا ۳۶ واحد است که در شیوه آموزشی-پژوهشی ۱۲ تا ۱۸ واحد آن واحدهای درسی و ۱۸ تا ۲۴ واحد آن مربوط به رساله است و در شیوه پژوهشی نیز ۳ تا ۸ واحد آن واحدهای درسی و مرتبط با موضوع رساله دانشجوی و ۲۸ تا ۳۳ واحد آن مربوط به رساله است که در برنامه درسی مصوب هر رشته تعیین می‌شود.

تبصره ۷. تعیین حداقل و حداکثر واحدهای درسی در شیوه پژوهشی در هر زمانی از دوره تحصیلی با تشخیص و نظر استاد راهنما و تأیید گروه صورت می‌پذیرد.

تبصره ۸. واحدهای درسی به منظور تسلط بر مفاهیم نوین هر رشته و تقویت توان علمی دانشجو برای اجرای فعالیتهای پژوهشی با نظر استاد راهنما و بر اساس برنامه درسی مصوب هر رشته انتخاب می‌شود.

تبصره ۹. حداقل نمره قبولی در هر درس، ۱۴ از ۲۰ و میانگین قابل قبول نمره‌های دانشجوی در همه دروسها، ۱۶ از ۲۰ است. ولی چنانچه میانگین دانشجوی کمتر از ۱۶ باشد، دانشجو مجاز خواهد بود، با نظر استاد راهنما، حداکثر در یک نیمسال تحصیلی، دروسهایی را علاوه بر سقف واحدهای درسی، برای جبران میانگین کل بگذراند.

تبصره ۱۰. در شرایط خاص و در صورت نیاز به تشخیص استاد راهنما و تأیید گروه ذیربط دانشجو موظف است حداکثر تا ۶ واحد درسی را به عنوان جبرانی بگذراند. نمره دروس جبرانی در تعیین میانگین کل محاسبه نمی‌شود.

ماده ۶. موضوع رساله: دانشجو موظف است، در شیوه آموزشی-پژوهشی تا پایان نیمسال اول و در شیوه پژوهشی از طرح‌های پژوهشی تقاضامحور همزمان با پذیرش، موضوع رساله خود را با هماهنگی استاد راهنما تعیین و پس از تصویب شورا، فعالیت پژوهشی خود را آغاز کند.

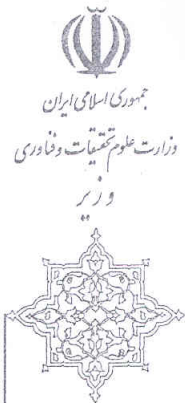
کامران دانشجو

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ: _____

شماره: _____

پیوست: _____

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

وزیر

تبصره ۱۱. طرح پیشنهادی رساله دانشجویی در شیوه آموزشی - پژوهشی تا پایان نیم سال سوم و در شیوه پژوهشی، در طول نیمسال اول و پس از تصویب شورا رسمیت می یابد و قابل اجراء است.

ماده ۷. ارزیابی جامع

ارزیابی جامع به منظور احراز قابلیت های آموزشی و پژوهشی دانشجوی است که در شیوه آموزشی - پژوهشی، دانشجوی باید با نظارت معاون آموزشی مؤسسه در یک آزمون که شامل دو یا سه درس اصلی به انتخاب استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی است، شرکت کند. این آزمون باید به گونه ای باشد تا توانمندی، تحلیل و استنباط دانشجوی از نظر اساتید راهنما و مشاور و ۳ نفر از اعضای هیأت علمی با پیشنهاد گروه و تأیید معاون آموزشی مؤسسه برای آغاز فعالیت پژوهشی سنجیده شود و در شیوه پژوهشی، احراز قابلیت های پژوهشی دانشجوی، براساس روند پیشرفت فعالیت های پژوهشی دانشجوی است که در پایان هر دو نیمسال تحصیلی از سوی کمیته راهبری سنجیده می شود.

تبصره ۱۲: میانگین نمرات دانشجوی در شیوه آموزشی - پژوهشی در ارزیابی جامع نباید کمتر از ۱۶ باشد. دانشجویی که میانگین ارزیابی جامع وی کمتر از ۱۶ باشد، تنها یک بار دیگر می تواند در ارزیابی جامع شرکت کند.

تبصره ۱۳. میزان پیشرفت فعالیت های پژوهشی دانشجوی در شیوه پژوهشی به صورت قابل قبول و غیرقابل قبول سنجیده می شود. در صورت احراز درجه قابل قبول از سوی کمیته راهبری، دانشجوی می تواند به فعالیت های پژوهشی خود ادامه دهد.

تبصره ۱۴. چنانچه میزان پیشرفت فعالیت های پژوهشی دانشجوی در شیوه پژوهشی از سوی کمیته راهبری غیرقابل قبول سنجیده شود، تنها یک نیمسال به وی فرصت داده خواهد شد تا روند فعالیت های پژوهشی خود را به سطح قابل قبول ارتقاء دهد. در غیر این صورت، از ادامه تحصیل محروم خواهد شد.

ماده ۸. دانشجوی پس از تدوین رساله و تأیید استاد راهنما و به شرط کفایت دستاوردهای علمی رساله (چاپ حداقل یک مقاله برای دانشجویان در شیوه آموزشی - پژوهشی و دو مقاله برای دانشجویان شیوه پژوهشی در مجلات علمی - پژوهشی دارای نمایه معتبر بین المللی و همچنین در شیوه پژوهشی، باید استاد راهنما، مسئولیت کفایت کار انجام شده دانشجوی را برای پاسخگویی به کارفرما یا دستگاه اجرایی بپذیرد)، موظف است در حضور هیأت داوران از رساله خود دفاع کند.

کامران دانشجو

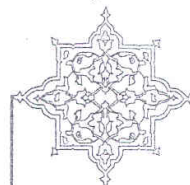

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه

تاریخ: _____

شماره: _____

پیوست: _____

تبصره ۱۵. در شرایط خاص و در صورتی که دانشجویان هر دو شیوه از تولید دانش فنی، ثبت اختراع، اکتشاف و نوآوری «ارزیابی و تأیید شده توسط مراجع ذیصلاح علمی»، آثار بدیع هنری، کتاب تألیفی و تصنیفی «مورد تأیید دستگاه متقاضی» برخوردار باشند پس از تأیید هیأت داوران و شورا از ارائه مقاله معاف خواهند بود.

تبصره ۱۶. نحوه تشکیل و شرح وظایف هیأت داوران، چگونگی دفاع از رساله و احراز کفایت دستاوردهای علمی رساله، تابع دستورالعملی است که به تصویب شورای مؤسسه رسیده باشد.
تبصره ۱۷. ترکیب هیأت داوران عبارت از: استاد یا اساتید راهنما یا اساتید مشاور، ۲ نفر عضو هیأت علمی در رشته مربوط یا درجه حداقل استادیاری به انتخاب شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده یا شورای آموزشی و یا پژوهشی پژوهشکده که باید یک نفر از آنان حداقل دانشیار و از مؤسسه‌های خارج از مؤسسه مجری باشد. در شیوه پژوهشی، دستگاه متقاضی می‌تواند یک نفر را به عنوان استاد مشاور معرفی کند که مشاور دانشجوی در دفاع و داوری‌ها باشد و به عنوان عضو هیأت داوران در جلسات حضور داشته باشد.

ماده ۹. ارزیابی رساله براساس کیفیت علمی پژوهش انجام شده، میزان نوآوری، چگونگی دفاع از یافته‌های پژوهشی و نحوه نگارش انجام می‌شود و نتیجه آن به یکی از دو صورت زیر تعیین می‌شود:

الف) قبول (در یکی از سطوح: عالی، بسیار خوب، خوب)
ب) غیرقابل قبول.

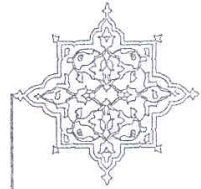
تبصره ۱۸: چنانچه رساله دانشجوی «غیرقابل قبول» ارزیابی شود، بنا به تشخیص هیأت داوران، دانشجوی مجاز است طی حداکثر شش ماه، به شرط اینکه از حداکثر مدت مجاز تحصیل بیشتر نشود، اصلاحات لازم را در رساله به عمل آورد و صرفاً برای یک بار دیگر از آن دفاع کند.

ماده ۱۰. دانشجوی پس از گذراندن واحدهای درسی و کسب درجه «قبول» از رساله خود به دریافت درجه دکترا نائل می‌شود:

تبصره ۱۹: مدرک دوره دکترا حسب مورد با ذکر شیوه (آموزشی - پژوهشی یا پژوهشی) صادر می‌شود.

ماده ۱۱. مدت مجاز تحصیل در دوره دکترا در شیوه آموزشی، پژوهشی حداقل سه سال و نیم و حداکثر چهار سال و نیم و در شیوه پژوهشی حداقل ۳ سال و حداکثر ۴ سال است و در صورت ضرورت به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه ذی‌ربط، در هر دو شیوه می‌توان حداکثر تا یک نیمسال تحصیلی به این مدت افزود:

کامران دانشجو

تاریخ: _____
شماره: _____
پیوست: _____

تبصره ۲۰: در صورتی که دانشجو بنا به عللی خارج از اختیار خود و یا بروز مشکلات غیرقابل پیش‌بینی، در حداکثر مدت مجاز موفق به اتمام تحصیل نشود، به پیشنهاد استاد راهنمای دانشجو و تأیید شورای مؤسسه، کمیسیون بررسی موارد خاص برحسب مورد با حضور استاد راهنما، وضعیت دانشجو را بررسی می‌کند و متناسب با فعالیت‌های کمی و کیفی و علمی دانشجو، در متوره مدت و نحوه ادامه تحصیل یا اخراج او تصمیم‌گیری خواهد کرد؛ بر این اساس، مدت مذکور جزو حداکثر مجاز تحصیل دانشجو محسوب می‌شود.

ماده ۱۲. در موارد زیر دانشجو از ادامه تحصیل در دوره دکترا محروم می‌شود:
الف) میانگین کل نمره‌های درسی دانشجو (با رعایت تبصره ۹) کمتر از ۱۶ شود؛
ب) رساله دانشجو (با رعایت تبصره ۱۸) و دفاع مجدد «غیر قابل قبول» ارزیابی شود؛
ج) مدت مجاز تحصیل دانشجو (با رعایت تبصره ۲۰) به پایان برسد؛
د) صلاحیت علمی دانشجو برای استمرار فعالیت پژوهشی پس از دو ارزیابی جامع (با رعایت تبصره ۱۴) احراز نشود؛

تبصره ۲۱: در صورت محروم شدن یا انصراف دانشجو از ادامه تحصیل در دوره دکترا، مؤسسه مجاز است با رعایت ضوابط و مقررات مربوط، صرفاً گواهینامه‌ای را براساس کارنامه تحصیلی دانشجو صادر کند.

ماده ۱۳. این آیین‌نامه دربرگیرنده اصول کلی و ضوابط اصلی دوره دکتراست و مؤسسه موظف است، شیوه‌نامه‌های اجرایی را به گونه‌ای تدوین کند که ضمن تحقق اصول کلی آیین‌نامه، شروطی مغایر با آیین‌نامه برای دانش‌آموختگان ایجاد نشود.

تبصره ۲۲: تفسیر مواد این آیین‌نامه بر عهده معاونت آموزشی است و در موارد مربوط به ارزیابی رساله و قابلیت‌های پژوهشی با هماهنگی معاونت پژوهشی است.

ماده ۱۴. «وزارت» و مؤسسه به تناسب وظایف خود، شیوه‌نامه‌های نظارت بر اجرای دوره دکترا را تنظیم و بر نحوه اجرای این آیین‌نامه و شیوه‌نامه‌های اجرای آن نظارت می‌کنند.

ماده ۱۵. این آیین‌نامه مشتمل بر یک مقدمه، ۱۵ ماده و ۲۲ تبصره در جلسه ۷۷۵ مورخ ۸۹/۸/۸ شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی تصویب شد و برای دانشجویانی که از سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ و پس از آن در دوره دکترا پذیرفته می‌شوند، لازم‌الاجراء است و از تاریخ اجراء، کلیه بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های مغایر با این آیین‌نامه لغو می‌شود.

کامران دانشجو
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری